

ITSEARVIOINTI

Niemisen (2019) mukaan itsearviointi tarkoittaa oman oppimisen tarkastelua. Koulukontekstissa termillä viitataan prosessiin, joka sisältää oman suoriutumisen reflektointia sekä vertaamista suhteessa asetettuihin tavoitteisiin (Nieminen, 2019). Reflektion kautta tapahtuvan itsearvioinnin tavoitteena on rakentaa metakognitiivista osaamista, jotta oppilaan taidot itsenäiseen oman oppimisen ohjaukseen ja arviointiin kehittyisivät (Luostarinen & Peltomaa, 2016). Itsearvioinnilla onkin merkittävä rooli yhteiskunnassa myös koulukontekstin ulkopuolella: formaali arviointi päättyy koulusta työelämään siirryttäessä, mutta oppilas tarvitsee itsearviointitaitoja myös tulevaisuudessa, sillä yhteiskunnan jäsenten on kyettävä oman toimintansa arviointiin (Nieminen, 2019).

Itsearviointi osana formatiivista arviointia

Perusopetuslaki ja -asetus määrittävät perusopetuksen oppilaan arvioinnille kaksi toisiaan tukevaa tehtävää: formatiivisen arvioinnin avulla ohjata ja kannustaa opiskelua sekä kehittää oppilaiden itsearvioinnin taitoja ja summatiivisen arvioinnin avulla määrittää, missä määrin oppilas on saavuttanut oppiaineille asetetut tavoitteet (Perusopetuslaki (628/1998) 22 § 1 mom.; Perusopetusasetus (852/1998) 10 § 2 mom.). William korostaa (2011), että ainoastaan arvioinnin kautta voidaan saada selville, ovatko käytetyt opetusmenetelmät tuottaneet haluttuja oppimistuloksia (William, 2011). Näin ollen arviointi on merkittävä työkalu opetuksen suunnittelun ja toteutuksen kannalta, sillä se antaa tärkeää tietoa oppilaiden osaamisen tasosta.

Opetushallituksen (2020) mukaan **perusopetuksen arviointi kohdistuu oppimiseen, osaamiseen, työskentelyyn ja käyttäytymiseen**. Yksi formatiivisen arvioinnin keskeisistä menetelmistä on itsearviointi, itsearviointitaitoja harjoitellaan osana kaikkien oppiaineiden formatiivista arviointia (Opetushallitus, 2020). Sekä Nieminen (2019) että Luostarinen ja Peltomaa (2016) nostavat esille itsearvioinnin harjoittelun merkityksen, itsearviointitaitojen varhaisen harjoittelun sekä turvallisen ilmapiirin merkityksen itsearviointitaitoja harjoiteltaessa.

Itsearviointitaitojen kautta saatu palaute ei vaikuta oppilaan numeeriseen tai sanalliseen arviointiin, eikä se formatiivisena arviointina edellytä opettajalta dokumentointia (Opetushallitus, 2020). Niemisen (2019) mukaan itsearviointi mahdollistaa oppilaalle aktiivisen roolin oppimisessa ja mahdollisuuden opiskella juuri itseään, eikä esimerkiksi koetta varten (Nieminen, 2019). Opettajan on tärkeää korostaa itsearvioinnin merkitystä erityisesti oppilaan oppimaan oppimisen taitojen harjoittelun kannalta. Opetushallituksen (2020) mukaan itsearviointia, kuten kaikkea muutakin oppilaan arviointia suunniteltaessa ja toteutettaessa tulee ottaa huomioon oppilaan ikä- ja kehitystaso. Tavoitteiden sanoittaminen on tärkeää, koska oppilaan on saatava tietää ikätasonsa mukaisesti, mitä tavoitteena on oppia ja kuinka suoriutumista arvioidaan. Arviointi on suunniteltava edellä mainitut kriteerit huomioiden johdonmukaiseksi ja tasapuoliseksi, oppilaan oppimista ja kehitystä tukevaksi kokonaisuudeksi (Opetushallitus, 2020).

Itsearviointi on merkittävä elementti formatiivisen arvioinnin näkökulmasta, sillä sen aikana oppilaat itse tarkastelevat työskentelyään ja oppimistaan sen sijaan, että nojaisivat ainoastaan opettajan antamaan arvioon suoriutumisestaan (Andrade & Valtcheva 2009). Schunkin (2003) mukaan oppilaan reflektoidessa oppimistaan, oppilas arvioi omaa edistymistään vertaamalla oppimistaan suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Oman edistymisen itsearviointi on hyödyllistä, koska se ylläpitää motivaatiota ja lisää pystyvyyden tunnetta. Itsearvioinnin myötä oppilas voi päättää jatkaa tavoitteen saavuttamista tai tarpeen vaatiessa muokata tai asettaa uusia tavoitteita. Minäpystyvyys edistää oppimista sekä lisäksi ylläpitää motivaatiota (Schunk, 2003).

Oppilas aktiivisena toimijana itsearviointiprosessissa

Niemisen (2019) mukaan itsearviointiprosessi vaatii oppilaalta aktiivista roolia. Oman toiminnan arviointi on ihmiselle luonnollista, tästä syystä oppijat arvioivat oppimistaan, toimintaansa sekä vahvuuksiaan koulussa, vaikka se ei olisi näkyvää tai ohjattua. Asettamalla tavoitteita ja arvioimalla niiden toteutumista oppijat muodostavat käsitystä itsestään. Itsearviointi voidaan toteuttaa esimerkiksi jollain seuraavista itsearviointityyleistä: **strukturoitu, ohjaava** tai **integroitu** itsearviointi. Strukturoitu itsearviointi toteutuu tyypillisesti itsearviointilomakkeen muodossa oppimisprosessin lopussa, haasteena tässä kuitenkin on se, ettei se anna oppilaalle mahdollisuutta muuttaa omaa toimintaansa oppimisprosessin aikana. Ohjaava itsearviointi taas on luonteva osa opetusta: kun opettaja esimerkiksi kysyy, miten oppilas etenee oppitunnilla, kannustaen oppilasta reflektoimaan omaa toimintaansa ja oppimistaan, on kyseessä ohjaava arviointi. Integroitu arviointi on puolestaan osa muuta arviointia, kuten esimerkiksi koetta. Integroidun arvioinnin avulla voi monipuolistaa arviointia (Nieminen, 2019).

Itsearvioinnista puhuttaessa voidaan kuitenkin esittää kysymys, mitä itsearviointiprosessissa oikeastaan tapahtuu, kuinka oppilas tulee tiettyyn loppupäätelmään omista taidoistaan ja millainen kognitiivinen prosessi oman oppimisen arvioinnin taustalla on (Nieminen, 2019). Yan & Brown (2017) käsittelevät artikkelissaan itsearvioinnin taustalla tapahtuvaa prosessia ja sen viittä vaihetta. Prosessin ensimmäinen vaihe on **tavoitteiden tarkastelu**. Itsearvioinnin taustalle tarvitaan aina asetetut oppimistavoitteet, joihin oppilas heijastelee omaa osaamistaan. Tavoitteet voivat olla ryhmälle yhteisiä tai oppilaan yksilöllisiä tavoitteita. Seuraava vaihe on **palautteen etsiminen**, mikäli oppilas ei ennalta määriteltyjen kriteerien pohjalta kykene arvioimaan omaa työtään, hän etsii palautetta opettajalta, kouluympäristöltä sekä vertaisiltaan eli luokkatovereiltaan. Palautteen avulla oppilas rakentaa kuvaa osaamisestaan ja oppimisestaan. Palautteen jälkeen oppilas kykenee varsinaiseen **itsereflektioon**, joka vaatii toteutuakseen turvallisen oppimisympäristön. Onnistuneen itsereflektion kannalta myös opettajan toiminnalla on tärkeä rooli – oppimista tehostavaan itsearviointiin ei voi liittyä opettajan aiheuttamia häpeän tai nolostuksen tunteita. Itsereflektion jälkeen oppilas tulee jonkinlaiseen **päätökseen** ja **kalibrointiin**. Kalibroidessaan oppilas pohtii, vastaako hänen tekemänsä itsearviointi opettajan esittämiä arviointikriteerejä (Nieminen, 2019; Yan & Brown, 2017).

Opetussuunnitelma velvoittaa itsearviointitaitojen harjoittamista perusopetuksessa. Kyky arvioida omaa oppimista ja toimintaa on tärkeää myös tulevaisuuden kannalta – itsearvioinnilla voidaankin tukea oppimista ja minäpystyvyyden tunnetta. Itsearviointia voidaan toteuttaa useilla eri tavoilla, oppilaan ikä- ja kehitystaso huomioiden. Itsearvioinnin avoimesta oppimateriaalista löydät tämän teoriapohjan lisäksi eri ikäisille oppilaille suunnattuja itsearviointilomakkeita, joita voit halutessasi hyödyntää formatiivisen arvioinnin tukena. Löydät materiaaleista myös itsearviointiaiheisia postereita, joita voit kiinnittää esimerkiksi luokan seinälle.

Lähteet:

Andrade, H. & Valtcheva, A. 2009. *Promoting Learning and Achievement through Self Assessment*. Theory Into Practice, 48:12–19. DOI:[10.1080/00405840802577544](https://doi.org/10.1080/00405840802577544) Haettu osoitteesta:

https://scholarsarchive.library.albany.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=1011&context=etap_fac_scholar

Luostarinen, A. & Peltomaa, I. (2016). *Reseptit OPSin käyttöön: Opettajan opas työssä onnistumiseen*. PS-kustannus.

Nieminen, J. (2019). Itsearviointi. Teoksessa Luostarinen, A. & Nieminen, J. *Arvioinnin käsikirja*. PS-Kustannus, Jyväskylä.

Opetushallitus. (2020). *Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetuksessa. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 muutokset*. Haettu osoitteesta: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen-arviointiluku-10-2-2020_1.pdf

Perusopetuslaki (628/1998) 22 § 1 mom; Perusopetusasetus (852/1998) 10 § 2 mom.

Schunk, D. (2003). *Self-efficacy for reading and writing: Influence of modeling, goal-setting, and self-evaluation*. Reading & Writing Quarterly, 19, 159–172. DOI:[10.1080/10573560308219](https://doi.org/10.1080/10573560308219)

William, Dylan 2011. *What is assessment for learning*. Institute of education, University of London. DOI:[10.1016/j.stueduc.2011.03.001](https://doi.org/10.1016/j.stueduc.2011.03.001) Haettu osoitteesta: https://www.academia.edu/19409243/What_is_assessment_for_learning

Yan, Z. & Brown, G.T. (2017). *A cyclical self-assessment process: Toward a model of how students engage in self-assessment*. Assessment & Evaluation in Higher Education, 42:8, 1242-1262. DOI:[10.1080/02602938.2016.1260091](https://doi.org/10.1080/02602938.2016.1260091) Haettu osoitteesta: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/02602938.2016.1260091?needAccess=true>